

S svojo kulturnostjo in naprednostjo pa se nikar ne bahajmo preveč. Tudi preko Save je marsikaj lepega in morda so ljudje, nego je naš mnogokrat le vnašil omet napredka in kulture.

Zato se le potolažimo in ne zrimo strahov, kjer jih ni.

Prihajam k sklepu. Pogled po svetu nam kaže da stopa razvoj šolstva v posameznih državah svoje posebne poti. Kaže nam, da so pogoji razvoja šolstva različni, zato sta centralizem in avtonomizem v posebnih okoliščinah opravičena.

Na eni strani Švica, Anglija, Zjedružene države severne Amerike kot vzgled demokratizma, avtonomizma, na drugi strani centralistično urejena šolstva Francije, Prusije, sovjetske Rusije, Češke itd.

Povsod državna šola — zasebna, povsod stremenje za izpopolnitev.

Blagoslovljen avtonomizem za zati-rance. Vzgled Alzacija in Lorena od leta 1871. do izbruh svetovne vojne.

Za naše brate v zasedenem ozemlju je avtonomija edina rešitev. Toda pri nas pa ni tako.

En narod smo, ločen po stoletni nesrečni politični konstelaciji. Hočemo li gojiti v teh stoletjih nabrane posebnosti. Hočemo li zadržati prgec strnjena, stopljenja v enoto, v eno celoto?

Kaj bi bilo danes iz Nemčije in Italije, če bi bili pri njejnjenju upoštevali preveč historične tvorbe. Ves trud osvoboditeljev bi bil šel po vodi in še danes bi imeli Bavarce, Pruse, Hanoverance, Oldenburžane, Piemontezce in Kalabreze itd. Tako pa sta pred nami le dve celoti: Nemčija in Italija. Hočemo li slediti Radicu in njegovim apostolom čistega Hrvatstva?

Ne moremo! Pred našimi očmi se je izvršil silen političen čin: Ujedinjenje Jugoslovancev.

Ta historičen veleodgodek nam po-da smernice za naše delovanje.

Avtonomija bi nas gmotno uničila. Izročeni na milost in nemilost strank bi polnili le rubrike nove izdaje brošure »Dejanja govore«.

Prikovani na ožjo slovensko grudo bi ne videli čez mejo bratov. Država v državi, namesto enote, dvojica — federacija. Italija bi triumfirala — naši bratje v Julijski Benečiji bi ne dočakali odrešenja.

Mirno rečem, da nismo zreli voditi šolstvo avtonomno k napredku.

Zato se slovensko učitelstvo brez strahu in srmana, ponosno nase in zroč v bodočnost izreka brez strahu za centralizacijo šolstva in to javno in slovesno!

A. Mervič.

Organizacija in program dela.

Ne trati energije, temveč rabi jo!
(W. Ostwald).

Današnja doba je na razvojni stopni, ki zavisi napredek mnogo manj od vodstva posameznikov, kakor od združenega dela vseh kulturnih delavcev. Dokaz temu, da so velika ali splošno znanstvena odkritja (v najširšem pomenu besede) istočasni plod večjih neodvisnih manifestnikov.

Znamenje, da ustvarja človeška družba individualne pogoje za kulturne pridobitve na večjih krajih. Tako živimo v času, ko sledi po dobi največje delitve dela doba, ki kliče na zopetno združenje. — Kar so na gospodarskem polju trusti in karteli, na političnem zveze narodov, na socialnem zadrage, to se je začelo oblikovati tudi na duševnem polju.

Slavni fizikokemik ali energetik W. Ostwald je leta 1911. osnoval v Monaku-nov institut »Die Brücke«, (= Most), ki bi naj organiziral vso duševno delo. To je, da govorimo k razlagi, institut si je vavil nalogo, registrirati vse današnje in prihodnje pridobitve posameznih ved, da bi znanstveniki imeli neprimerno lažje delo in vzpodbudo pri svojih raziskavanjih in ne trafil po nepotrebnem energij v tem, da bi morali iskavati in prelistavati za dosejati že dognana znanstvena dejstva na vseh mogočih in nemogočih knjigah, spisih in revijah.

Mnogokateri starejši, pa tudi mlajši duševni delavec ne ve, kakšna nova ali namovejša dejstva si je osvoila ta ali ona disciplina. Živi v vedni bojazni, da je morda njegovo delo odveč, ker ga je že napravil raziskovalec X. v tej ali oni de-želi, državi. V poslednosti tega pride do nezavednih plagiatov in neosnovanega dolženja duševne tatvine. Tem lažje, ko obstoje danes že skoraj o vsakem pere-čem vprašanju biblioteke!

Seveda je žalibog bil ta institut po-svečen smrti, ko je izbruhnila svetovna

voina. Tedaj se je na znanstvenem popri-šču začela pogubosna izolacija, ki je bila povzročena po politiki. Uvaževanja vredne besede Cezara Lombrosa: »v zna-nosti ni gospodov, ne hlapcev in vsi so tovariši«, so bile zapisane pozabljenju.

Naj nam zadostuje ta uvod.

Moj apel, ki je v doslednosti predsto-ječih izjav, je principijelen in nima na-mena se spuščati v nasvetovanja in v po-drobnosti. Iz tega razloga se prosim, da morebitni polemikarji podane principe sprejmejo ali odklanjajo a priori a ne mo-rijo osebno mnenja, ki »eo ipso« še ne mo-rejo bazirati na konkretnih dejstvih.

K stvari.

A. Upoštevaajoč načelo ekonomije energij ali energetskega imperativ se naj na-pravi zaznam vseh nam pristopnih peda-goških in didaktičskih knjiž, brošur, raz-prav, važnejših esejev itd. vsaj o aktu-alnih rešenih in nerešenih vprašanjih. Se-znam z natančno navedbo se mora izpo-polnjevati v gotovih časovnih razdajah.

B. Upoštevaajoč isto načelo, se naj razpišejo najbolj pereča aktualna vpraša-nja v našem jugoslovanskem vzgojstvu za razpravljanja v samostojnih pedago-ških in didaktičskih delih, revijah, učite-ljskih glasilih in splošnih prosvetnih listih.

(Navidezno le, je mnogo aktualnih vprašanj že rešenih, dejansko pa ne.)

Vprašamo se le še, kdo naj izvršuje to delo, t. i. tehniško stran v pospeševanje velikega napredka?

Odlični delavci na pedagoškem, di-daktičskem in obče prosvetnem polju, uredniki in odlični sodružniki naših glasil, knjižni knjižničarji in vsi, ki so dobre volje, naj prevzamejo to organizacijo. Samopo-sebi se mora osnovati tozadevni odbor, ki bo določal in vodil vse podrobnosti dela, ki izvira iz podanih principov.

Sklepčno se moje osebno paziranje o tehniški strani izvršitve. Če bi bilo ne-mogoče, velikopolezno, zasnovati regis-ter in program, pa se vendar lahko lo-veja dela vsaj v stopnjah dosedanjih možnosti. Vedno pa bo veljalo: »Kjer vo-lja, tam pot!«

Albin Spreitz.

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

+ Belokranjsko učiteljsko društvo zhoruje 22. oktobra 1921 ob 13. uri v Metliki. — Dnevni red: 1. Odobrenje zadnjega zapisnika. 2. Poročilo predsedstva. 3. Telovadba v osnovni šoli na kmetih je tudi potrebna in izvedljiva — poroča tovariš Joško Zalar. 4. Slučajnosti. — Tovariši! Opozorjamo Vas na sklep I. Pokrajinske skupšči-ne: Udeležba na naših zborovanjih je obvezna — odsotnost je vsikdar opravičiti. Kdor želi ob-človati, naj javi to tovarišu Ferd. Vigele-tu. — Odbor.

+ Kočevsko učiteljsko društvo obvešča članstvo, da je zborovanje 15. t. m. v Kočevju in ne v Ribnici. To izpremembo opravičuje p. d. pisano z dejstvom, da tega dne prisegajo tova-riši in tovarišice kočevskega sodnega okraja v Kočevju in tako se nam ponuja lepa prilika, da pozdravimo v svoji sredi najoddaljenejši in naj-zapuščenejši iz oddaljenih kočevskih bratov in poljan. V upanju, da ustreza s tem mnogim in vsem, ki so dobre volje ne otežuje udeležbe Vas tovariški pozdravlja in kliče: Dobrodošli v pri-ljaznem Kočevju, kjer zborujemo po prisegi ob 11. uri v šoli. — Predsedstvo.

+ Savinjsko učiteljsko društvo za vranski okraj ima svoje zborovanje združeno z občnim zborom (po novih pravilih) v četrtek, 20. t. m. ob 2. uri pop. na Gornjem, Dnevni red: 1. Zapis-nik. 2. Dopisi. 3. Poročilo delegatov o skupščini v Rog. Slatini. 4. Poročilo tov. Mejovška o kme-tijskem tečaju na Gornju. 5. Blagajniško poročilo. 6. Volitev odbora. 7. Plačevanje članarine. 8. Vo-litev delegatov za glavni zbor UJU v Zagrebu. 9. Predlogi.

+ Učiteljsko društvo litjskega okraja zboruje dne 22. oktobra t. l. v Toplicah pri Zagorju o. S. ob 9. uri dopoldne v odnotni risalnici z na-slednjim vzporedom: 1. Nagovor predsednika. 2. Poročilo tov. B. Andoljška o pokrajinski skupšči-ni v Rogški Slatini. 3. J. Dimnik: »O zakonitih predpisih o vzgoji otrok in vzgojnih sredstvih.« 4. Fr. Črnagoj: »Najvažnejše o kmetijstvu v ljud-skih šolah.« 5. Protipredlogi in eventualna poja-snila. 6. Ogled steklarne. Radi aktualnih preda-vanj in ugotovitve članstva se prosim polnoštevil-ne udeležbe. Vsi na krov! — Odbor.

Iz Jugoslavije.

— Neznosna draginja je zavlada-la v zadnjih tednih. Stanovanja so se podražila kar za 400%, slanina je poskočila od 46 na 80 K, sladkor stane že 52 K, mlo od 12 na 18 K, sladna kava od 4 na 12 K, moka bo dosegla že 20 K kg. jajca so že po 5 K, ena mala zelena glava stane 14 kron, krompir je po 5 K kg, goveje meso se je podražilo na 32 K itd. itd. Učitelstvo prosimo, da nam zbere tudi cene drugih potrebnih in živih, ker hočemo pokazati onim, ki imajo učiteljski stan za tako iz-borno situiran, da se motijo, ker je v pri-

meri z draginjo plača sedaj slabšeja ka-kor pred vojno in pri tej draginji z držav-no plačo ni mogoče izhajati.

— Napadi na naš stan in našo orga-nizacijo. Strupen članek, v katerem huj-ska proti učitelstvu, prinaša zadnji »Do-moljub«. Pod naslovom »Varujte otroke« ščuva direktno na upor staršev proti šoli in učitelstvu. »Straža«. »Slovenec« in »Novi Čas« se kar kosajo, kdo bo bolj uporabil priliko in pred ljudstvom oblatil učiteljski stan. Značilno pa je, da se »Ju-goslavija« ne zadovolji samo z nizkotnim psovanjem učitelstva — prizadetega pri-njeni aferi in neprizadetega — temveč se s posebno vehemenco zaletava v našo organizacijo. UJU in njeno vodstvo. Se-daj je pa sledil »Jugoslaviji« še »Naprej«, ki »iz učiteljskih krogov« prinaša članek, v katerem se spravlja zadnja afero v stik z našo organizacijo UJU. Sicer najde tacek tega članka lahko že iz opombe uredništva svojo lekcijo, ne bomo ga učili in nas taki moške puščajo hladne, ker iz strankarske strasti ne znajo ločiti organizacije od politike.

— Delo učitelstva za 7% državno posojilo. Poverjenstvo UJU v Ljubljani 20.000 K; učitelstvo I. mestne deške me-ščanske šole v Ljubljani 13.600 K; učitelstvo I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani 20.000 K; Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta 20.000 K; učitelj-stvo iz Višnjegore 23.600 K; učitelstvo deške osnovne šole v Sp. Šiški 30.800 K; učitelstvo šentjanske šole 10.000 K; učitelstvo na Krčevini 6800 K; učitelstvo Zgornje Šiške 2000 K; učitelstvo glu-honemijce v Ljubljani 7600 K; učitelj-stvo v Hočah 3600 K; učitelstvo na Barju 9600 K.

— Vsa šolska vodstva, oziroma učitelstvo posameznih šol prosimo, da nam javijo, koliko je učitelstvo posameznih šol podpisalo 7% državnega posojila. Pri-občiti hočemo ta poročila, da bodo oni, katerim se zdi učitelstvo premalo delav-no za 7% državno posojilo, uvideli, da je učitelstvo, kljub neznosni draginji zadnjih tednov in slabi plači v primeri k tej dra-ginji — storilo v polni meri svojo dolž-nost. Enako prosimo posamezna učitelj-ska društva enakih poročil.

— Šolstvo v Sloveniji. Danes je v Sloveniji 779 javnih in 16 zasebnih osnov-nih šol; 22 javnih in 9 zasebnih meščan-skih šol; 14 javnih in 2 zasebni srednji šoli; 4 javna in 3 zasebna učiteljska. Le-ta 1918. je pa bilo 671 javnih in 27 zaseb-nih osnovnih šol; 8 javnih in 6 zasebnih meščanskih šol; 14 javnih in 1 zasebna srednja šola; 3 javna in 4 zasebna učite-ljska.

— Vsem šolskim vodstvom. »Jugo-slovenska Matica« je poslala vsem šol-skim vodstvom na ogled radirke, ki jih je založila v njeno korist domača tovarna »Vulkan« in pa mladinsko knjigo »Malaj in Malon«, ki jo je izdalo založništvo »Jug«. Iz nerazumljivih vzrokov pa vra-čajo nekatera šolska vodstva na ogled poslano radirke in knjigo »Malaj in Ma-lon«. Ker so radirke dobre kakovosti, zelo cene, domač fabrikat in v korist »Jugoslovenske Matice« in ker je »Ma-laj in Malon« cena in prvovrstna mladinska knjiga, zato upamo, da vračajo ne-katera šolska vodstva oboje le iz nespo-razumljenja. Nujno prosimo zato vsa ce-njena šolska vodstva, da na ogled po-slane stvari uporabijo ter razširijo med narodom ter da pomagajo »Jugosloven-ski Matici« v njenem delu. Mirno more-mo reči, da je bilo dosedaj slovensko učitelstvo steber »Jugoslovenske Ma-tice« in zato trdno upamo, da nam bo še v bodoče v mogočno podporo. Zato ne preslišite naše prošnje in bodite naši so-delavci kakor to zahteva glavna tradi-cija učitelstva.

— Usposobljenostni izpiti za obče ljudske in za meščanske šole pred držav-no izpraševano komisijo v Mariboru (na državnem moškem učiteljskem) se prično v četrtek, dne 3. novembra 1921. Pra-vilno opremljene prošnje naj se vpošljejo pravočasno potom okrajnih šolskih sv-tov, da bodo do 25. oktobra t. l. v rokah iz-praševalne komisije.

— Katera šola proda še dobro ohran-jeno in celotno zbirko Jansky-jevih slik? Ponudbe se prosim na vodstvo mest-ne deške osnovne šole v Celje.

— Za »Jugoslovansko Matico« je na-bralo dne 4. X. t. l. god naduč. Fran Zu-pančiča slaveče omizje pri gostilničarju Gombocu v Gerlinčih (Prekm.) 400 K.

— Za nagrobni spomenik kan. in prof. Ant. Kržiču so darovali: Učitelstvo v Dobropoljah (in sicer po 100 K Jaklič in Kržič, Zebretova, po 40 K Filipič, Jugovic, Martinc, Perko, Robida, Schweiger, Žumer.) učitelstvo v Mokronogu 200 K, v Borovnici in na Vrhniki po 230 K; po

200 K: učit. deške osn. š. v Ribnici, zavod Lich-tenthurn, uršulinke v Ljubljani 170 K; po 120 K: učitelstvo dekliske osn. š. v Ribnici in osn. šole v Radečah; po 100 K: Učitelstvo v Sp. Hrušici, na Bledu, v Žužemberku, v St. Petru p. N. m., v Slivnici, š. sestre v Repnjah, Marjina dom v Ko-čevju, učiteljske š. sester v Mariboru, naduč. Rado Janežič in soproga, uč. A. Peterlin, po 90 K: učit. v St. Lenartu v Sl. gor. in Cerkljah na Dol.; po 70 K: učit. dekl. osn. š. za okolico v Ptuj in osn. š. v Mengšu; po 60 K: učit. v St. Juriju v Sl. g., Poljčanah, Rušah, Smarjeti in Smarju (Sap), učiteljice Mar. Jeglič, Alf. Lindt-ner, Iv. Mrhar; po 50 K: učitelstvo dekl. š. v Sl. Bistrici, Dol. Logatcu, Stranjah in na Gornj-skem, š. s. a. N. D. v Smihelu, naduč. Bohinc, Dolgan, Grudnik, prof. Mar. Stupeca, učit. P. Kr-ušic, M. Kovač, M. Sircelj, učit. na zas. šoli v Ce-šljicah po 40 K: učit. v Ormožu, Vuzenici in na Zid. mostu, ravn. Slapšak, naduč. Štrukelj, Lobe, Pirkovič, Pečnik, Intihar, učit. R. Wagner, Luž-nik, Sumer, Vrbinc, neim. iz St. Ruperta, P. Bo-linčeva, M. Rohrmannova, ravn. Klavžarjeva, M. Kržišnikova, učit.: J. Wršcher, P. Obersnu, P. Lampe, Kar. Hann, A. Zavašnik, E. Kaligar, A. Somrak, A. Fatur, J. Draksler, P. Peternehl, H. Rannicher, M. Trstenjak, J. Klemenčič, Fr. Sušnik, H. Černe, naduč. A. Klavžar, K. Kromar, St. Klovár, J. Primožič, M. Papler, A. Hirsman, Fr. Rihar, A. Kosec, nadzornik Novak, ravnatelj Lajovic. — Po 30 K: učit. dekl. šole v St. Jurju ob J. žel.; učitelstvo v Mozlju, Zg. Polskavi, na Studencu pri Krškem, nadučitelja Hren in Sežan, učit. A. Ojstriš, E. Volič, H. Kovačič, M. Majer. — Po 20 K: Dolenc-Hofbauer, M. Reissnerjeva in Fanci Fonova, naduč. in učit. Lili, Stare, Vo-dopivec, Klanšek, A. Likar, J. Kržič, Brglez, Pri-jatelj, Ravnikar, Hegler, učit.-vod. M. Kleinma-ger, S. Hubad, St. Faganel, M. Vidmar, K. Kleč, J. Černe, H. Petsche, J. in A. Krapš, T. Randl, E. Žerjav, M. Bitenc, T. Werne, M. Sodnik, M. Mehle, Fr. Bezljaj, M. Močnik, M. Vardjan, J. Ja-ger, M. Jurčič, J. Bizjak, M. Povh, V. Sever, M. Sušnik, L. Trost, K. Hvala, Al. Jeglič, J. Klan-šek, Kl. Likar, A. Hitzl, M. Habe, A. Albrecht, K. Drol, Ag. Bregar, uršulinke v Mekinjah, š. v. Vače. — Po 15 K: vodstvo deške šole v Kam-niku in Smihelu, v Vranji peči in pri Sv. Tomažu (Ormož), učit. Sl. Vencelj, G. Sedlak, M. Salu-mun, A. Krulc, naduč. Jordan in Brezovar. — Po 10 K: š. v. Hoče, naduč. in učit. ravn. Heric in Lunaček, Hladnik, Kalan, Lovšin, Pertl, Stabler, Ivanuš, Knifc, Kramar, Kristan, Stoklas, Završ-nik, učit. ravn. Zemme, T. Škulj, P. Baudek, J. Cerar, R. Jeraš, M. Jarc, M. Pezdin, R. Krapš, A. Kraker, M. Vencelj, I. J. Umberger, A. Matanovič, A. Mach, B. Valenta, J. Cegnar, E. Razlag, M. Vester, L. Roth, E. Čada, M. Pavlovčič, Lj. Škr-binšek, M. Vodošek, R. Žolgar. — Nabrana vsota 10.398. Vsem plemenitim darovalcem najlepša hvala! Odbor ne misli na kak izreden spomenik; želel bi le zaslužnemu pokojniku, ki je vse svoje imetje daroval revnemu dijaštvu, oskrbeti ličen grob, primeren kraju, na katerem je pokopan. Gospa P. Bohinčeva je okrasila grob s cveticami in mu dala napraviti kamenit sklep; tako je grob za prvo silo urejen. Ličen (ne bogat) spomenik pa bi stal 20—30.000 K. Zato odbor za Kržičev spomenik še nadaljnje darove hvaležno spreje-ma. — Ljubljana, dne 20. septembra 1921. — Ravnatelj J. Slapšak, preds. odbora. — Dr. J. Demšar, blagajnik.

— Slikarska šola »Prbuda« v Ljub-ljani. Kakor že splošno znano, se prične pouk dne 15. t. m. z vsemi akademskimi predavanji. Poučevali bodo sami najbolj-ši strokovnjaki in umetniki. Vpisovanje je do preklica vsaki dan od 16.—17. ure na tehnični srednji šoli v pritičju desno, soba št. 4, pri voditelju šole akad. sli-karju Franju Sterletu. Opozorjamo in priporočamo na to velevažno in prvo tako šolo v Sloveniji za vsakega izobra-ženca. Sprejemajo se dame in gospodje s primerno šolsko izobrazbo. Pouk bode tudi popoldanski in večerni. Natančneje pri vodstvu šole.

— Učiteljskemu pevskemu zboru v Ljubljani. Pevske vaje bodo vsak teden v ponedeljek in soboto ob 19.30 uri (pol osmih) v glasbeni sobi tukajšnje mo-škega učiteljskega. Prva pevška vaja bo v ponedeljek, dne 17. oktobra. — Vse tova-riše in tovarišice, ki so že sodelovali v zboru, pa tudi novince(ke), ki vedo ce-niti pomen našega pevskega zbora, ki črtijo v sebi pevsko žilo in imajo dober glasovni material, vljudo vabim v naš pevski zbor. Čimveč bo čvrstih pevskih erl v našem krogu, tembol bomo dvigali veljavo zbora in svoj stanovski ugled. Vsi na krov! — Pevovodja.

Obrtno nadaljevalno šolstvo.

— o Prevodarek za šolsko leto 1921/22 naj pošljejo vsa vodstva obrtnih nadaljevalnih šol v treh istopisih neposredno nadzorniku do dne 31. oktobra t. l. Na zakasnele prevdarke se letos ne bo moglo ozirati pri podelitvi državne pod-pore, ker se otvarjajo nove šole, in bo treba kredit, ki danes še ni določen, pravilno poraz-deliti. Preteklo šolsko leto je neka šola predlo-žila prevdarek šole koncem aprila, tedaj pol leta po terminu! Honorar za vodstvo še ni normiran. V prevdarek naj se postavi za sedaj 400 K za vsako šolo in za šolsko leto kakor lani. Glede